

ს. საქართველოს
 მხარეთა-საგარეო
 ყოველგვარი უღი-
 სხელოვნო-სალიბო-
 რატორი. ჟურნალი.

ნ^o 1

1922წ

ტფილისი

გალაკციონ ცაშიძე
 ლელ დიანელი
 გალაკციონ ცაშიძე
 კუჩია გამსახურდია
 ირაკლი ცოცაძე
 მთხე თთიძე
 მსიხ შატლუშანი

ზამთარი
 უცნაური მთხრობები: მე და ჩემი თნი მე
 პოეზია უპირველეს ყოვლისა
 იმპრესიონიზმი თუ ფსიქოლოგიზმი
 ნიკო ავრთსმანაშვილი
 ქართული მსაფერები
 ყდა და ლერწი

შიშლითგრაფია
 სკოლავნიშის მაცვიანი

ზამთარი

დგება თეთრი ღღეები,
 რიდეების სეზონი;
 გაჩნდნ ორხიდეები
 ყოვლად უმიზეზონი.
 ლაჟვარდების კიდეო,
 დაბურულო ზმანებით,
 ლურჯო მონტევიდეო
 ვიწრო ხელთათმანებით;
 სულში ნისლის ტბებია
 და ქაოსის მხატვარი,
 სადაც ველარ თბებიან
 ფრთები ნამკათათვარი.

სად ოდესმე მეოცნებე აფრებით,
 ათასფერი იმედით და ზაფრებით
 აგასფერის მიმოქროდა ხომალდი
 მეზღვაურის სულთან გათანაბრებით.
 როგორც ზვირთთა ქაფიანი მოღება,
 წაფოტების მიტაცება გოდება
 მოცება უმძლავრესი მუსიკა
 თმას მიწეწდა ქარის გამოროტება.
 დატვირთული მრავალ უამიღობით
 კიდევ დიდხანს ვიქანავებ კიღობნით,
 აღტაცებაე სიყმაწვილის დროისა,
 სამუდამოდ, სამუდამოდ მშვიდობით!
 ის ირღვევა, ის ოცნება ბერდება
 და ხომალდი ნაპრალებთან ჩერდება
 საიდანაც მარად ესმის მსოფლიოს
 ზეცის ნგრევა, მიწის გადაფერდება.
 ხომალდს მიყვება თოვლის მადონა
 და ყვავილები გიიადონა.

შენთვის გაეკრა ჯვარზე იესო
 სულო, ჭაობზე უნოტიესო.
 იდუმალია ჩვენი სერობა,
 და ღამეების აღმაცერობა,
 რომ ოცნებები ცეცხლით გაღესო
 სულო, იმ ცეცხლზე უმხურვალესო.
 დღეთა სინაზეს ედება კორძი...
 ესე არის სისხლი, ესე არს ხორცი
 და იდუმალი ლოცვა ბაგისა,
 სულო, ლაჟვარდზე უსპეტაკესო.
 ვარსკვლავი იგი — ფიქრთა საგანი
 ერთი უმრავლეს ვარსკვლავთაგანი
 აელვარება ცაზე ოდესმე
 სულო, დემონზე უბოროტესო!

მე და ჩემი ორი მე

ეს რამდენიმე დღეა რაც საკვირველი რამ მემართება. სასწაულისებური რაღაც ხდება ჩემში. სალამობით—თითქმის ყოველ დღეს—ორნაირი ჩემი მე მომევიწიება ხოლმე და, თუმცა არც ერთი მათგანი არა ვარ, მაგრამ თითოეულში ჩემს თავს მაინც ვგრძნობ!

არ შემიძლია სასწაული ვიწამო, მაგრამ არც ის შემიძლია, რომ ფაქტები უარვეყო.—დიდს ტანჯვასა და ვაებაში ვარ. ვერაფერი გამიჩვევია, ვერცა რას მიმხდარვარ!

ძალიან ცუდად მენიშნება ეს გარემოება. მეშინია, წლის დასასრული რომ არის, ჩემიც არ იყოს მეთქი.

ერთი ჩემი მეთაგანი დაახლოვებით კი მგავს, ხოლო მეორე დიდად განსხვავებულია. იქნება ეს უკანასკნელი შორეული წარსულის, ან უფრო შორეული მომავლის სახეა ჩემი. ყოველ შემთხვევაში დიდად უცნაური რამ კი არის.—ვერაფრისათვის შემიდარება.—უცხოა, მაგრამ მაინც.... ჩემი მება...

და აი, ეს უცნაური მე მოუახლოვდება პირველსა და ეტყვის:

„უნდა შეგკამო, ჩემო ძამიკო!.. მზად იყავიო!“

რა თქმა უნდა, ეს დიდად საკვირველი რამ არის. გაუგებარიცა... მაგრამ ფაქტია!..

გულწრფელად ვამბობ:

„ღმერთი მაინც მწამდეს!“

* * *

ამდენი ხნის კაცი ვარ და მსგავსიც კი არასოდეს მომხდარა ჩემში.

არც ჩემი მოდემის შინაურ მატთანეს ახსოვს ასეთი რამ გვარში.

მართალია, ბიძაჩემი ხან-და-ხან ძალიან უცნაური იყო ხოლმე, მაგრამ მის შესახებ მაინცა-და-მაინც არაფერი გამოიგონია ისეთი, რომ ამ ჩემს უკანასკნელს ამბავს დაეუკავშირო.

ჩემს უფროს ძმას კი უთქვამს ჩემთვის ერთხელ:

„ბიძაჩემს ღამ-ღამობით ვიღაც სტუმარი დაუდის საიდუმლოდ. საკვირველია, რომ ვერც მის მოსვლასა და ვერც წასვლას შენიშნავს კაციო!“

თუმცა, იქნება, ვცდებოდე და ჩემს ძმას სხვანაირად ეთქვას ჩემთვის...

ვერაფერი გამიგია!

მინდოდა კი დამევიწყნა ამ წამვალ წელთან ერთად ყოველი შფოთი, კოშმარი...—ერთნაირად განწმენდილ—განსატეტაკებული შევსულვიყავ ახალი წლის წილში, მაგრამ...

აი, გუშინ რომ წარსული წლის უკანასკნელი დღე იყო, გუშინდელი სალამო:

დიდი მზადება ახალი წლის საზეიმო შესახვედრად. ხალისი დიდისა და პატარასი... გეგმები მილოცვა—მოლოცვისა და გოზინაყები, ხაჭაპურები...

ანაზღეულად ყურში ჩურჩული მესმის:

„თუ შეიძლებოდეს, გვანხე ერთის წუთით... შენს ოთახში ვართ და შენ მოგელით!“

ეს ერთ-ერთი მება ჩემი.

მეწყინება უჩინრად, მაგრამ მყისვე შევდივარ ჩემს ოთახში.

ორივე ჩემი მე იქ დამხვდება.

„კარგია რომ მოხველ!“ მეუბნება ჩემი უცნაური მე. „უკანასკნელად ვაცხადებ, რომ ამ სალამოს ყოველ მიზეზს გარეშე უნდა შეგკამო ჩემი ძამიკო! დაყოვნება არ იქნება! ახალი წლის ცხოვრებაში მას ფეხს ვერ შევადგმევინებ.“

ამას რომ იტყვის ისეთნაირად შემომხედავს, თითქო თავად მეც „ძამიკოს“ ბედსა მწვესო...

საშინელი შიშის ეკლები დამიჩხვლეტენ ტანსა და სული ჩემი ძალისაგან დაიცლება.

„რა ამბავია?—ვიტყვი და იქვე ჩავიკეცები.“

„ის ამბავია, ძმავე, რომ თქვენ ცხოვრებაში არა სწორიხართ! ამ ქვეყნად საცხოვრებელი საბუთი არა გაქვთ! ამიტომ სიკვდილიც უარგყოფსთ!.. მეონი ადვილი გასაგებია, თუ რაც ამბავია! ისეთი არსებისათვის კი, რომელიც არც ცხოვრებისა და არც სიკვდილისა, არსებობს მხოლოდ ერთი გზა, სახელდობრ ის, რომ მე უნდა შევექმო! მორჩა და გათავდა!

„ეს გაუგებრობაა და მეტი არაფერი!—ამბობს დაშინებული მეორე მე და ჩემსკენ მოიწევა. „შენთვის შეიძლება გაუგებრობა იყოს! ყველამ კი იცის, რომ ცხოვრების საბუთად გამოდგება მხოლოდ ჭამა... ჭამა მსგავსისა,—ჭამა პირდაპირი და გაბედული. ვისაც არ შეუჭამია, ის უთუოდ თითონ შესაქმელია. ხოლო თუ არც შეუჭამია და არც შექმულია, სჩანს, არც შემქმელად ვარგა და არც შესაქმელად!—გაუგებარი აქ რაა? თქვენ ხომ ამდენი ხნის განმავლობაში ვერაფერ შეგიჭამიათ? ვერც თქვენ შეუჭამიხართ სხვას! უთუოდ ამისი მიზეზი ის არის, რომ არ ვარგხართ... მორჩა და გათავდა! ბევრი სალაპარაკოც აქ არაფერია! თქვენთვის ის ლაღარჩენილა, რომ მე შეეჭამოთ!..

„შეუძლებელია!.. ჩვენ არ გვესმის ასეთი აზროვნება!“

„გაიგეთ ახლა მინც, რომ თქვენი არსებობა არალეგალიზაცია არის, ვინაიდან ცხოვრებას არ ნებავეს თქვენი თავი, ხოლო სიკვდილის მიერ უარყოფილხართ! სიკვდილსა და ცხოვრებას შუა კი ადგილი არ არის!.. ასეა საქმე და კეთილინებეთ მოვემადლოთ... ერთი... ორი... „მოითმინეთ... მცირე ხანს მოიფინეთ, პატივცემული ჩემო მეორე მეო! უნდა გაგაფრთხილოთ, რომ ჩვენის შექმით თქვენ შესაქმით თქვენ თავსაც...“

„ღილაკ! ეს მე კარგად ვიცი! სამწუხაროდ მეც თქვენი კერძი ვარ... სული და ხორცი! ის გავსხვავებს მხოლოდ, რომ ჩემი შეგნება არ ურიგდება არარაობას და საკუთარი თავის შექმის წინაშეც კი არ შედგება, ოღონდ კი ბოლო მოელოს ამ საცოდავსა და სამარცხვინო არალეგალიზაციას!.. კმარა, ვამბობ, ამდენი მასლაათი! ისედაც საშინელად მეზიზღებით, რომ ზედმეტად არ შემეზიზღოთ თქვენთან სჯა-ბაასით!.. ერთი... ორი“...

„გთხოვთ მოითმინოთ... გთხოვთ...

„სამი!“

გაისმა მქექარედ და ჩემი მეორე მე თვალის დახამხამებაზე პირში ჩაუვარდა იმ საშინელსა. წამი და იგი აღარ იყო საცოდავი!

„ვაიმე!—ძალაუნებურად წამოვიკვიდე.—რა დროს მოვესწარ-მეთქი!“

ჩემმა საკვირველებამ კი კმაყოფილი სახით მიისვ-მოისვა ენის წვერი ტუჩებზე. ჩახველა ერთიც და ზიზღით ამოაფურთხა.

„აგრე!—ჩაილაპარაკა. მოკლედ გაიარ-გამოიარა და მოულოდნელად:

„შენი ჯერია, ვაქატონო!—შესდგა ჩემ წინ და ისე შემომძახა—შევექამე მერჩინა.

„მე... მე...“

„თუ გინდა შენ შემქამე მე, ჩემო ძამია!.. ეს სულ ერთია!“

„როგორ?.. არ შემიძლია... მოითმინე... თუ...“

„მაშ, პირდაპირ: სამი!“

და უმალ თქმისა პირში ჩამიგდო... გაისმა ხრამა-ხრუმი და ვიგრძენი, რომ აღარ ვიყავ.

კვლავ გააყოლ-გამოაყოლა ენა ტუჩებს, კვლავ ჩახველა და გამოაფურთხა.

„მადლობა ღმერთს, რომ მონღლება არ დამჭირდება ამ საძაგლების!—ესა სთქვა და მოწყდა მის ადგილს, გაიშალა იატაკზე და მალლა ამართა ფეხები. მერმე მოლუნა ისინი, მიიტანა პირთან, ჩაიწყო შიგ და დაუწყო ჭამა. სულ მცირე ხანში ტანიც ზედ მიაყოლა. თავამდის რო მივიდა, შეჩერდა...

ხოლო ახლა თავმა იწყო ვადიდება. ვადიდდა, ვადიდდა... ისე ვადიდდა, რომ ყოველნაირი სახე დაჰკარგა.

უცებ:

„ყლაპ!“—გაისმა თოფის ხმასავით და ყოველივე გაჰქრა!

საღლაც ვიგრძენი სიცალიერის უფსკრულის დამკვიდრება...

პოეზია უპირველეს ყოვლისა

გავირეთ 1921 წელი, ეს ფანტასტიური კიბე მრავალი საბედისწერო და საშიშარი საფეხურებით. ქართველმა პოეტებმა იგრძნეს მიინც ფონი, რომლებზედაც უნდა ჩატარებულიყო ჩვენი ახალი ხელოვნების დიდი მისტერია. მივდიოდით რა მომავალ საუკუნეთა დღესასწაულზე, გვევალე-ბოდა ყოფილვიყავით მათი პლანეტარული ქაოსის ნამდვილი გამომხატველი ერთი მხრით, და ნაციონალური სახეების მიძებნელნი მეორე მხრით. გასული წელიწადი არ იყო სანატრელად ტკბილი, რომ ენაზე დაედნო რომელიმე მეთაე საუკუნის წელიწადს, მაგრამ არც იმდენად მწარე იყო, რომ მის მოახლოებებისთანავე ტკივილებით გაბრუებულიყავით. ჩვენც ისე რო-გორც მთელმა კაცობრიობამ განვიცადეთ ეს ტკივილები, რომ კიდევ უფრო მძიმე მდგომარეო-ბის დროს შევიძლოთ მათი სიტყვა უთქმელათ ატანა. გასული წელიწადი დემონიურად მიუძ-ლოდა წინ მრავალ სამგლოვიარო პროცესებს და აქ დიდი მწუხარების გამო ხშირად გვიწყ-დება შენ, პოეზია, საკუთარს თვალს მომავალისაკენ. 1921 წელს აკლდა ეს ცალი თვალი, მაგრამ ის მან განგებ დაიბრმავა, რათა მეტი სიძლიერე მისცემოდა მეორე თვალს. ამნაირი გარეგნობით იგი ნამდვილი მეფისტოფელი იყო მარაობით მოსიარულე რომანტიულ, ფერუ-მარულიან სხვა წელიწადთა შორის. ქართველმა პოეტებმაც ყველაზე კარგათ იცოდნენ, რომ ბედნიერების მოსაპოვებლად სრულიად საჭირო არ არის ყველა გამგელესა და გამოვლელს ასიათვნო. გვეზიზღებოდა ყოველგვარი შემთხვევითი საქმე, რადგანაც მრავალი გამოცდილე-ბით დავიტირთეთ, გონებასახვილი ერულიტები შევიქენით; მართალია—შეუბრუნებელი მოსა-მართლე ვიყავით წარსულის და სასჯელისთვის ვქმნიდით სრულიად ახალ კანონებს, მაგრამ ვცდილობდით არ დავგეტოვებოთ სამართლიანობის საზღვრები. წარსულის მიერ დალუქულ ძვირფას ფოლიანტებს არ ვხსნიდით, არ გვინდოდა მათი შეურაცხყოფა, მაგრამ ლუქახსნილ რელიკვიებს არასდროს ხელოხლა არ ვბეჭდავდით. პოეტები სვამდენ საუკეთესო ღვინოს, წარსუ-ლისაგან გადარჩენილს, მაგრამ თვალყურს ადევნებდენ თავიანთ თავს, რომ ღვინო არ მოკი-დებოდათ; მათ ყოველთვის ახსოვდათ მოვალეობა და აწუხებდათ მხოლოდ ის გარემოება, რომ ჩვენი საუკუნე არც ვალებს იხდის, არც თავდებათ უდგება ვისმეს შევალეების წინაშე. აი მე-XIX საუკუნეც: მან მე-XX საუკუნეს საჩუქრათ მოართვა მხოლოდ ერთი ზარმაცი ცხენი, ჩვენს საუკუნეს-კი გაქანებული მერნები, „ლურჯა ცხენები“ სჭირდება. ეხლა ეს მერ-ნები დგანან ახალი ეპოქის კარებთან და უცდიან გაბედულ მხედრებს. საქართველოში მხო-ლოდ ეხლა გვიხლოვდება სივრცე, შემოკლებული გიგანტიური ნაბიჯებით: რადიო, უმავთუ-ლო ტელეგრაფი, აერო, ავტო! მათი საშვალეებით საკითხი, რომელიც ეხლა ირჩევა ვერსალ-ში, სამკვდრო-სასიცოცხლოა საქართველოსთვისაც. იგია ფონი, რომელზედაც საქართველოს ახალი პოეტი და ახალი გმირი შექმნიან ახალ სიმღერებს, ახალ პოეზიას.

აქ პოეზიისთვის გაშლილია მეტად დიდი ასპარეზი. წარსულს ნურავინ თვლის უმნიშვნელოდ დაკარგულად: იმ უძველეს ღვინოსავით გამოდგარი ტრადიციის საფუძველებზე, მასში ჩაცვე-ნილ ნაძირალეების ქიმიურად განადგურების შემდეგ შეიქნება ახალი პოეზია, ძველი რომან-ტიზმის განახლებული სულით (რომანტიზმი ყოველთვის იყო, არის და იქნება ხელოვნების ერთ უმთავრეს თვისებად) მოიფინება იგი მუსიკის სინათლითა და ფერადებით, აივსება ახალ-გაზრდული ძლავამოსილებით. მართალია ჩვენმა დღეებმა არ იციან ნიუნსები, მაგრამ თანამედრო-ვეობა აქანდაკებს თავის ხელოვნებას უშიშარი ხელებით, რომელიც გააოცებს ქვეყანას უდიდესი გმირობისა და რაინდობის მაგალითებით. ჩვენ ყოველთვის ყოფილვართ ხალხთან, მაგრამ მომა-ვალში მეტი სითამამით უნდა ვტრიალებდეთ ხალხში. იქ დაგროვილია უმრავლესი გრძნო-ბები: წყურვილი სიყვარულის, წყურვილი ოცნების. ჩვენ მივცემთ ხალხს ყველაფერს კეთილ-შობლიურს, ახალ ეთიკას, ახალ წინასწარმეტყველურ განათებას პრობლემებისას. ჩვენ იქ მოვ-ნახავთ ახალ ადამიანებს, რომელთაც ეზიზღებათ ყოველივე არაესტეტიური და მახინჯი, სწყუ-რიათ თვითონ გადაიქცენ ხელოვნების ნაწარმოებათ. ჩვენი დაახლოება ხალხთან გვაჩვენებს,

როგორი სიხარბით ეწაფება იგი ყოველგვარ მხატვრულ სიტყვას. ხალხის სახელით ჩვენ უნდა უარყოთ კაჭე-შანტანების პოეზია, იგი დამახასიათებელია საშინლად დაცემის მდგომარეობის ხანისა, დეკადანსის. აქ პოეზია ხდება „სკანდალების“ ხელოვნებად, ისეთი ხალხის გამართობლათ, რომელთაც არავითარი მორალური იდეოლოგია არ ახასიათებს. სრულიად უნდა გავთავისუფლდეთ აგრეთვე იმ კონსერვატიზმისაგან, რომლითაც ნაწილობრივ შებოჭილია თანამედროვე შეგნება პოეზიის. უნდა მოინახოს ახალი რიტმი სიტყვის მოძრაობისთვის და ერთი წამითაც არ უნდა დავივიწყოთ, რომ ქართულ პოეზიას აქვს თავისი ცხოვრება, თავისი ისტორიული პროცესი. გასული წლის განმავლობაშიაც შფოთიანი საქართველო ოცნებობდა იმ დროზე: როდესაც მას შეეძლებოდა ცხოვრება პოეზიის უმძაფრესი ცხოვრებით, ამქვეყნიურ სიმდიდრედ ჩათვლიდა თავისსავე სულს და იქნებოდა დასახლებული მხოლოდ ღირსეულებით. ამნაირად იგი არ ეძებდა მას, რის მოპოვებაც შეუძლებელი იყო: ნამდვილი პოეტები იყვნენ ხალხში და იცოდნენ, წინასწარვე გაზომილი ქონდათ თავიანთი მიზნები, შედიოდნენ რა ახალ ტაძარში, არ ცდიდნენ მას, რაც დაცდილია, რასაც ამბობდნენ სიტყვით, ასრულებდნენ საქმითაც და ყველაფერი ნათლად ამტკიცებდა ასეთი გამოსვლის თანამედროვეობას. საუკუნე მომწიფებულია მათთვის. ვინც მიდის ხალხში, საუკუნე გათენდა მათთან ერთად და მათთანვე ჩაესვენება. ქართველ პოეტებს სწყურდათ მსოფლიო ხელოვანთა შეერთება. სურდათ ემღერათ ხელოვნების მსოფლიო ინტერნაციონალი, რომ ამ კოსმოპოლიტური მესხივით წაეშალათ საზღვრები გუშინ და დღეს მეომარ ერთა შორის. ეხლა ეს მორიგ საკითხთაგანია. ქართველ პოეტებს ისე, როგორც ყოველთვის, არც გასული წლის განმავლობაში აუღიათ უღირსთაგან ვადმოსროლილი ხელთათმანი რადგან საუკუნეების განმავლობაში თვლიდნენ სიამაყეს სიკვდილზე უმაღლესად, დიდებას ამა სოფლისას თვლიდნენ ამაოებათ და ახსოვდათ* მხოლოდ დიდება—მარადისი.

ქმეზია მამესხერდია

იმპრესიონიზმი თუ ექსპრესიონიზმი

იყო დრო, როცა ქართული ლიტერატურა აღმოსავლეთის კულტურათა უმეშველო გავლენას განიცდიდა.

იყო არაბული, სპარსული, ბიზანტიური ეპოქები ჩვენს მწერლობაში. ალექსანდრე ქავჭავაძეს მოუხდა სპარსული ზონის დასრულება. მანვე მოასწრო რუსული ციკლის დაწყება ქართულს მწერლობაში, ეს ციკლი დაასრულა და ამოწურა მისმა დიდმა სახლისკაცმა ილია ქავჭავაძემ, თუმცა დღესაც არსებობს საქართველოში ერთი ფლანგი მწერლობისა, რომელიც რუსული ციკლის წარმომადგენლად ჩათვლებიან, მაგრამ ილია ქავჭავაძის სიკვდილიდან ახალი ეპოქა დაიწყო. როგორც კი ეს დიდი მუხა ქართული აზროვნებისა და მწერლობისა გრიალით წაიქცა, ჰორიზონტზე გამოჩნდა მთელი პლეადა ახალი თაობისა, აღზრდილი ძველ ნაცად ნიადაგზე, მაგრამ სავსებით ახალ მიმართულებით იშვერდა ხელებს ეს ნორჩი თაობა.

ეპოქას ხსნიან ალექსანდრე შანშიაშვილი და იოსებ გრიშაშვილი. ეს ორი ბრწყინვალე დიოკური ქართული მწერლობისა. მათ შორის განმარტოებით სდგას გალაკტიონ ტაბიძე.

ა. შანშიაშვილი თავის იასონ და რენოთი ცდილობს განაახლოს უძველესი ტრადიცია ქართული ლიტერატურისა. გზა ძველ ჰელენისტურ სამყაროებსკენ მავალი. ეს ძლიერი ცდა იყო, მაგრამ მის შემდეგ არავის გადაუდგამს ნაბიჯი ამ მიმართულებით.

ეს იყო მეოცე საუკუნის პირველ ათეულში. ამ ხანებში ევროპაში ბატონობს იმპრესიონიზმი, ანუ სვიმბოლიზმი. ომამდის ჩვენს ლიტერატურაში სვიმბოლიზმის გამოძახილი კანტი-კუნტად ისმოდა, ომი ისეთი დიდი კატასტროფა იყო ევროპულ ადამიანობის ცხოვრებაში, რომ მან მთელი აზროვნება შეარყია და გეზი შეუცვალა მას.

ყოველ ეპოქას თავისი მმართველი იდეები მოეპოვება, ლიტერატურაც, რამდენად იგი ეპოქის სულისკვთების გამომხატველია, უთუოდ მატარებელია ამ მმართველი იდეებისა. იმპრესიონისტიულ-სეიმბოლისტური ქროლეა ორი გზით მოდის საქართველოში, ერთი რუსეთით, მეორე ევროპით. იწყება ქართველ მწერალთა ღარიბობად წასვლა ევროპას. ეს აქამდის უჩვეულო ამბავი იყო. ხოლო უკანასკნელმა ხუთი წლის ომიანობამ საქართველო სრულიად მოსწყვიტა ევროპას, ახალი თაობის ლიტერატურას ამ ხნის განმავლობაში ახალი იდეების ნადენი არ მიუღია.

გასული საუკუნის მიწურულში ევროპაში, განსაკუთრებით საფრანგეთსა და გერმანიაში იმპრესიონიზმი-სეიმბოლიზმი უკვე ამარცხებს საბოლოოდ ნატურალიზმს. უკანასკნელს შეეცვლება ნეორეალიზმი. საფრანგეთში იმარჯვებს სეიმბოლიზმი, გერმანიაში ანალოგიურ ლიტერატურულ მიმდინარეობას ნეორომანტიზმს უწოდებენ. დასავლეთში ლიტერატურას იდეურად ფილოსოფია ჰკვებავდა მუდამ.

ნატურალიზმი თუ სპენსერის, ტენის და ვუნდტის მექანიკური ფილოსოფიით იკვებებოდა, ნეორომანტიზმს იდეურად ასაზრდოებდა ერთის მხრით არტურ შოპენჰაუერი, მეორეს მხრით ფრიდრიხ ნიცშე.

ჯერ კიდევ მეოთხეადათე წლებიდან იწყება ახალი და ძლიერი ლაშქრობა ნატურალიზმისა და რეალიზმის წინააღმდეგ. ამ ლაშქრობის მთავარი სარდლებია: ნიცშე, დანტუნციო, იენს პეტერ იაკობსენ, ვერლენ, ბოდლერ, მალარმე, რემბო, ეს ევროპაში, ხოლო ლამანშს გადაღმა ოსკარ უაღლდი. ყველა ამ ლიტერატურულ ლიდერებს ერთი რამ აერთებდა ეს იყო ბოდლერის: *L'horreur de la vie et l'extase de la vie.*

ნიცშესთვის ყველაფერი ბატონებისთვის, სულის არისტოკრატებისთვის, უნდა ყოფილიყო. სახელმწიფო, მორალი, ერი თუ ლიტერატურა. ყველა და ყველაფერი რჩეულთათვის. ამიტომაც სეიმბოლისტების ხელოვნება იყო ხელოვნება რჩეულთაგან—რჩეულთათვის. ასე რომ 20 წლის რემბო არაფერს წერს, რათა ადამიანების ჯოგს არ გაუშხილოს თავისი ვიზიონერული გამოცხადება. ეგოცენტრიზმი ხელოვნებაში, ეგოცენტრიზმი საზოგადოებრივ მორალში. ამიერიდან ბუნება ღვთაებრივი სახელოსნო როდია, ასპარეზი დიადი და იღუმალი მისტერიებისა, არამედ ბუნება უსულო კონგლომერატია ძალთა და სტიქიონთა უაზრო, უსტილო და უსულო აბსურდი. ბუნება მტერია სულისა და კულტურისა. ამას ჰქადაგებენ საფრანგეთში ვერლენ, ბოდლერ, რემბო, გერმანიაში სტეფან გეორგე და მისი „ფურცლები ხელოვნებისათვის“. ნატურალიზმი ბუნებასთან ახლოს მისვლას, მისგან სწავლას გულისხმობდა, სეიმბოლიზმი ბუნებისგან განლტოლვას, ბუნებისგან სულობაში გაქრას.

ნატურალიზმი ადამიანურ საზოგადოებაში ადამიანურ ცხოვრებას ეტრფოდა, სეიმბოლიზმისათვის ადამიანური საზოგადოება ღირსიც არ არის რომ პოეტი მასში დაეტიოს, ამიტომაც სეიმბოლისტი მწერლები თავის ღირსებად სთვლიან რომ ისინი როგორც საზოგადოებრივ, ცხოვრების კანონების ურჩინი ხშირად ციხეებისა და სულით ავადმყოფების თავშესაფარს ესტუმრებიან (მაგ. რემბო, ვერლენი, მოპასანი და სხ.).

ნატურალიზმი განსაზღვრული ერის ლანდშაფტსა და სულიერ ნივთს გამომხატველი იყო, ხოლო სეიმბოლიზმი ეკზოტიურ ლანდშაფტებსა და სივრცეს ელტვის.

ამ შკოლის მწერლებს ხელოვნური სამოთხეები აქვთ, ხელოვნური ბაღები, ოსკარ უაღლდის და სტეფან გეორგეს—ოცნებით შექმნილნი.

ჰუასმანსის „*A Rebours*“—ში პოეტი ცბიერობს იღუმალ კოშკში, რომლის ერთი დარბაზი მორთულია ვით „გემის კაუტუა“. იქვე მოწყობილია საოცარი საკანი ბერისა, „აბზენტის ორდელით“.

სეიმბოლისტებისთვის ქვეყანა ორ შეურთებელ ბანაკადაა გაპობილი: ხელოვანი და ფილისტერნი. (ეს მცნება ფილისტერისა მათ ნასესხები აქვთ, ნოვალის-ტიკის რომანტიულ ლექსიკონიდან!)

Tertium non datur!

ყველა ფილისტერია, ვინც ხელოვანი არაა!

აქამდის მწერალს მთელი ქვეყნის ტანჯვა აწუხებდა, ამიერიდან იგი მხოლოდ თავის თავს მხედავს. მას მხოლოდ თავის სულის ტკივილები ახსოვს.

ხელოვანი თავის თავს უწოდებს „ავადმყოფ ბავშვს“. ეს იყო *fin de siècle*.

დასასრული საუკუნისა.

„ჩვენა ვართ მგოსანნი დაღუპვისა, მწუხრისა, დანთქმისა. ეუბნება ვერლენი რუდოლფ ლოტარს პარიზში.

მგოსანნი დეკადანსისა.

ცხოვრება დათრობა უნდა იქნას.

დათრობა და დატკობა, ამ კულტს საუკეთესო გამომხატველი გაუჩნდა ღანუნციოს სახით. ღანუნციო ისეთივე ლოთია სიტყვისა და აბზენტისა, როგორც იყვენენ მისი ფრანგი თანამოკალმეები; აღზრდილი ვაგნერზე და ნიცშეზე ღანუნციო თვალსაჩინო გამომხატველია სიტყვისა და გრძნობის ლოთობის პოეზიაში.

სიტყვის ლოთობა და სიტყვის კულტი!

ამიერიდან სიტყვა და მისი ფორმა შემოქმედების უკანასკნელი კოლუმბიადის თვითმიზანი. ღანუნციოს ენა მართლაც და საოცარი სინტეზია მუსიკის, პლასტიკისა და ფერადის. იგი თქმაში და ფერადში ეჯობრება თავის სახელოვან თანამემამულეებს ტიცოანს, რაფაელს და კორეჯიოს, მუსიკა მისი მათრობელი სიტყვებისა თავისი ვულკანიური სიმძიმით და მოქნევით კვალ და კვალ მისდევს მის შეუღარებელ გერმანელ მანეტროს რიჰარდ ვაგნერის მუსიკას. სკანდინავიაში ამ მოძრაობას ძლიერი მოლაშქრე უჩნდება იენს პეტერ იაკობსენის სახით. მთელი ამ თაობის აღსარება იყო ვერლენის!:

De la musique avant tout chose...

Fin de siècle! აღსასრული საუკუნისა და დეკადანსი. ასე გრძნობს ყოველი ავადმყოფი თაობა. მაგრამ ავადმყოფობა ხშირად ცხოვრების სიტკობებს მოაწყურვებს ადამიანს. ავადმყოფობის შემდეგ ხშირად ადამიანი მეორე უკიდურესობას ხვდება, რადგანაც როგორც პიროვნებას ისე მთელ თაობას არ შეუძლია ერთ განსაზღვრულ სულიერ პოზიაში, ერთ განსაკუთრებულ მდგომარეობაში დარჩენა. ასეთია ადამიანის სულისა და მსოფლიო დეინამიკის კანონი. თუ ნიცშეს მსოფლიო და ცხოვრება „ყინულოვანი უდაბნო“ იყო, ი. რომენი სწერს თავის *Manuel de deifications*, აქ ხდება განღმერთება ადამიანისა და სამყაროსი. ახალი ჰიმნი სიცოცხლემოსილ ადამიანისა და ღმერთშემოსილ ცხოვრებისადმი.

სვიმბოლიზმმა დიდი სამსახური გაუწია მწერლობას ფორმის დასრულებით. ყოველი სტიქიონური მოძრაობა უკიდურესობას, ექსტრემალობას ეტრფის. ყოველ იდეის გამარჯვებაშივე დაცულია მისი საწინააღმდეგო მოძრაობის გამომწვევი პირველხალა. რადგანაც აზროვნება გოეთესებური ოქროს გველია, რომელსაც ხელის მოვლევას ვერ მოასწრებ და ხელიდან გისხლტება. დღევანდელ ადანიანობისთვის საქმე წელთა სიმრავლეში როდია, არამედ განცდის ინტენსივობაში, ამიტომაც თანამედროვე სულობა განუწყვეტელ ფორმის მეტამორფოზას განიცდის.

საერთოდ სვიმბოლიზმი აღიზარდა ევროპიული კაპიტალიზმის იმ ეპოქაში, როცა სულს უმოძრაო დაობება ელოდა. დაიწყა ომი თავისი ძლიერი ტკივილებით, თავისი ენორმული განცდებით და სისხლის წვიმებით.

ერთის დაპკვრით შეირყა და შეიცვალა ფორმატი და ჩარჩო თანამედროვე მსოფლიოს სურათისა. თავისთავად ცხადია ეს მომენტი ძალოვან გავლენას მოახდენდა თანამედროვე ხელოვნებაზედაც.

მსოფლიო სურათის და მსოფლიოს განცდის უზომო და უეცრად გაზდასთან იმპრესიონისტული-სვიმბოლისტური ხელოვნება, ასეთივე დიდი პანორამა როდია, არამედ პატარა და ნაზი

ნაჟუანსებით მოჩითული მოხაიკა.

იმპრესიონიზმის უკანასკნელი თავშესაფარი გახდა ალოგიური, ნახტომებიანი ფუტურისმი, რომელიც თავის უტრანსტურ თეორიებით ესთეტიურ აბსურდამდის მივიდა.

საფრანგეთში ჯერ კიდევ 910—14 წლებში საგრძნობი ხდება რენესანსური მისტიურ რელიგიური ტენდენცია როგორც აზროვნებაში ისე პოეზიაში.

ნიცშეს მოწაფე—ანრი ბერგსონი ხდება ახალი თაობის იდეური დირიჟორი, რომლის მოძღვრება ინტუიტიური ძალის გამოცხადებაზე, ერთგვარ სახარებად ხდება უახლოესი თაობისათვის. თუ სვიმბოლისტური ხელოვნება და ხელოვნური შემოქმედება უაღრესად ეგოცენტრიული იყო, ახალი თაობა, რომელსაც გერმანიაში აქტივისტები ანუ ექსპრესიონისტები უწოდეს, უაღრესად კოსმოცენტრიულია. სვიმბოლისტებისთვის, „მეობა“ იყო საზომი სამყაროა. ექსპრესიონისტებისათვის უკუდგმა, კოსმოსია საზომი მეობისა, სვიმბოლიზმი უაღრესად პასიურობას გულისხმობდა, ექსპრესიონიზმი მოძრავი ყოფის ტრფიალს. ამ ახალმა პანდინამისტურმა ხელოვნებამ უნდა ვადვას ხიდი კოსმიურსა და ინდივიდუალურს, მესა და არა მეს, პიროვნებასა და სამყაროს შორის. უნდა მოიძებნოს ახალი საშვალეობა პიროვნებასა და კოსმიურობას შორის ჰარმონიულ დამოკიდებულების აღსადგენად.

ძველი თაობა, თაობა ვერლენისა და ღანუნიციოსის, თაობა იაკობსენისა და ბოდლერის; უაღრესად ეროტიული თაობა იყო, ეროსი იყო უმთავრესი სერაფიმი მათი „ინტერიორის“.

სვიმბოლისტური თაობა აღვირახსნილი იყო ყოველივე ეთიურ არტახებისაგან. ახალი თაობა აეროტიულია, მისი ხელოვნება ეთიური და როგორც ასეთი უსათუოდ მეტაფიზიკური. სვიმბოლისტურ ხელოვნებისათვის თვითდატკობა ეს ერთი თვითმიზანთაგანია შემომქმედ პიროვნებისათვის, ახალი თაობა უარყოფს ამ თავაშეგებულ ჰედონიზმს ძველი ესთეტიკისას. ამ გზით ეს თაობა უარს ამბობს ძველი ყალიბის ყოყლოჩინა, მანია გრანდიოზათი შეპყრობილ ესთეტიკაზე. ახალი თაობა აეროტიულია იმ მხრით რომ იგი ეროტიულ მომენტში ვერა ჰხედავს ყოვლის შემცველ ძალას, არამედ ერთს, ყოველ შემთხვევაში მეორე რანგის ფენომენს კოსმიურ ფენომენტა შორის.

ექსპრესიონისტებისათვის სამყარო უზარმაზარი და ვრცელი ლანდშაფტია, რომელიც ღმერთმა ჩვენ კაცთა მოგვცა.

სვიმბოლიზმი უარყოფდა ყოველივე რეალობას და ამ ხელოვნებაში შემომქმედი აბსურდულ ქიმერებს აფარებს თავს.

ექსპრესიონისტებისთვის სამყარო და ბუნება ერთი დიდი და მისტიური გამოცხადებაა.

აქედან: ხელოვნება უნდა იყოს ვიზიონერული.

ჩვენ რეალობა როდი უნდა უარყოფთ, არამედ ჩვენ უნდა შევექნათ უფრო ძლიერი რეალობა ვიდრე ყოველივე მოცემული რეალობა.

ამგვარად ექსპრესიონიზმი ხელოვნისათვის სივრცე ვიზიონერული ფასადია სულობისა.

იგი როდი ხედავს ამ სანახაობას, არამედ სკვრეტს მას. იგი როდი ხატავს მას, არამედ განიცდის. აქ მუშაობა რეპროდუქტიული როდია არამედ ფორმად ქმნა და განსახიერება. ამ ხელოვნებისთვის არ არსებობს ფაქტები, როგორც იყენენ ნატურალიზმისათვის: ქარხნები, მუშები, დაზგები, ქუჩები, დიდი ქალაქის კოკოტები. ფაქტებს იმდენად აქვს მნიშვნელობა, რამდენადაც შემომქმედი მათ ჩრდილთა გადაღმა სკვრეტს ყოველ მათგანის ვიზიონერულ სახეს, მათ ნამდვილ პირველიდღიას.

ექსპრესიონისტი კოკოტებში მათ მარად ადამიანურ სახეობას სკვრეტს, ფაბრიკებში მათ ღვთაებრივს. მისთვის არ არსებობს რჩეული და ყოველდღიური, პერსპექტივა და დეტალი, რადგანაც ყველა და ყველაფერი ბოლოს და ბოლოს ერთი დეტალია იმ დიდი ღვთაებრივი პანორამის, რომელსაც სამყარო უფლისა ეწოდება. ექსპრესიონისტი ხელოვანი ბოდლერივით ინდოეთში წასვლაზე როდი ოცნებობს, არამედ ყოველი დიდი ქალაქის მკვარტილიანს ქარხანაშიაც მონახავს ძლიერსა და ღვთიურ მისტიკიას, რადგანაც მის თვალებს გადაცლილი

აქვს ის სიბრძნევის აპკა, რომელიც თვალზე გადაკრული აქვთ ემპირიული სიბრძნით შეპყრობილ ადამიანებს.

ყველაფერი ღვთაებრივია ამ უთვალავ ფერებით მოცემულ სამყაროში. ყველაფერს აქვს ბოლოს და ბოლოს დამოკიდებულება და კავშირი ღვთაებრივთან.

არა უკიდურესი ფორმალიზმია ხელოვნება.

ელნაპერწყალი სულობისა და გრიგალი გრძნობისა ჰქმნიან ხელოვნურ გამოცხადებას. ხელოვნებასა და ღმერთობას შორის სულ ერთი ნაბიჯია.

ხელოვნების მიზნები ღვთაების კალთაში უნდა ვიგულოთ.

ექსპრესიონიზმი მარტოოდენ სტილისა და ტენიკის საკითხი როდია, არამედ ახალი დიდი პრობლემაა სულობისა.

იგი არც თუ ნაციონალურია, ფრანგული ან გერმანული, არამედ ზენაციონალური, კოსმიური მოვლენაა.

ყოველ დროში ყოფილა ექსპრესიონიზმი. როკოკო, რენესანსი, გოტიკა, საბერძნეთი, ეგვიპტე, სპარსეთი. რადგან ექსპრესიონიზმი ხელოვნური ემანაციაა ღვთაებრივი სულობის. როგორც ასეთს, მას ყოველი კულტურა იცნობდა და შეიცავდა, რამდენადაც ყოველი დიდი სტილის კულტურა, დიდი სტილის რელიგიის პირშია ყოფილა მარად. ექსპრესიონიზმი იყო ხალხების ყრმისებურ მითების ტიტინში, სადაც მოთხრობილია უბიწო ჩასახვა ღმერთისა და სასწაული სულისა. ასე უბანიშადებში, მაჰაბარატაში, ჩინურ პოეზიაში, შექსპირში, შტრინდბერგში ჩრდილოს ედებში, ყველგან და ყოველ დროს.

ხოლო ამ ჟამად ეს მოძღვრება ევროპის უახლეს თაობას იპყრობს.

ყოველი ახალი სულიერი მოძრაობის შვაგი სტიქიონურია, ვიდრე იგი კალაპოტში ჩადგება. ამიტომაც მის გაქანებისა და დენის საზღვრების წინასწარ შეტყობა ძნელია. როცა ეს მოხდება, როცა სულიერი მოძრაობის პროგრამა და რეცეპტი დაიწერება, იგი უკვე მკვდარია, იგი უკვე ისეთივე გადასული სულობა გახდება, როგორც რომანტიზმი, რეალიზმი თუნდაც სემიბოლიზმი, მაგრამ: საქმეს არასოდეს პროგრამა და მიმართულება არა სწყვეტს. შეიძლება ძველი იმპრესიონისტი უფრო დიდი ხელოვანი იყოს, ვიდრე ახალი ექსპრესიონისტი. სიახლე მუდამ არ მოასწავებს სიკარგეს.

საქმეს ღმერთთან განდობილი ხელოვანის ძალა გადასწყვეტს მუდამ.

ძალა ღვთიურისა, ადამიანში გამოსახული, მხოლოდ ეს არის ძალა ხელოვნებისა.

ი რ ა კ ლ ი მ ლ უ ჯ ა კ ე

ნიკო ფიროსმანაშვილი

დასაწყისი პრიმიტივი და დასასრული სრულსახეობა. ასეთია მუდამ ხელოვნების გზები.

თანამედროვე ქართული მხატვრობა, ჯერჯერობით, პრიმიტიულია; და თუ არსებობს ჩვენში თითო ოროლა მხატვარი, რომელთაც შეუძლიათ შექმნა კლასიური სახეების, ამით არ დახასიათდება თანამედროვე ტიპიური ქართული მხატვრობა.

ერის ეპოქის საერთო კულტურული ნივთს დახასიათებას ჩვენ ვერ ვაკუთნებთ ერთს ან ორს ფენომენალურ მოვლენას, რომელთაც შეგნებით გაუსწრეს არსებულ საზოგადოებას.

როდესაც ჩვენ ვეძებთ მასალას ამა თუ იმ ხანის პორტრეტებისათვის, მის ასახავათ,— ჩვენ უნდა უშუალოთ გადავიდეთ მათ თანამედროვეობაზე. და იქიდან შევქმნათ ის, რასაც ვეძებთ. ქართული ახალი მხატვრობის ტრადიცია მხოლოდ ახლა იწყება. და თუ ვილაპარაკებთ დღეს ქართულ მხატვრობაზე უნდა ვილაპარაკოთ მხატვარ ნიკო ფიროსმანაშვილზე, რომელიც ტიპიური წარმომადგენელია საქართველოს თანამედროვე პრიმიტიულ მხატვრული კულტურის,— მისმა გენიამ ამოანათა ღვინის სარდაფებიდან, როგორც ფენომენმა და გაქრა უკვალოდ.

თვით ცხოვრება ფიროსმანასი (როგორც მას ეძახიან), ჩვენ გვიხატავს ტრაგიზმით ავსილ სურათს ქართველი მხატვრისას და მის თანამედროვე, გემოვნება დაცემულ საზოგადოებისას. განა არ არის ტრაგედია საქართველოსი და მისი კულტურული დაქვეითების ის, რომ, ნიკო ფიროსმანაშვილი, გენიოსი მხატვარი—შემომქმედი, პოეტური ცეცხლით ანთებული, შემცნობელი და ამსახველი მისი ფსიხიურ და გარეგან მოვლენათა, ისე მოკვდეს და უკვალოთ დაიკარგოს, რომ დღეს მისი საფლავიც არეინ იცოდეს. აი ეს არის ტრაგედია ხელოვნებისა კულტურულათ ჩამორჩენილ საქართველოსი.

ჩვენთვის დღეს ორი ერთნაირი ტრაგიული პორტრეტია: ფიროსმანა და საქართველო. ბიოგრაფიული ცნობები დღემდე ნიკო ფიროსმანაშვილზე არაეინ იცის გარდა იმისა, რომ ერთ დროს იგი კონდუქტორათ იყო. შემდეგ გახსნა სარქვეე,—აქ იყო ის მოხალისე მხატვარი. შემდეგ გაკოტრდა—და მიყო ხელი „ვიეესკების“ წერას. იყო კარგი მეგობარი თფილისელ სირაჯხანების. თავზხნელადებული ლოთი. სურათებს ახატენებდენ მიკიტნები. აძლევდენ ცოტა სასყიდელს და ასმევდენ ღვინოს (რასაკვირველია მორიგებით) ურომლისოდ მისი მუშაობა და არსებობაც წარმოუდგენელი იყო.

მისი სურათები ტფილისში მოგზაურმა ფრანგებმა შემთხვევით ნახეს სამიკიტნოში. შეისყიდეს, წაიღეს პარიზში გამოფენაზე და იქაური პრესა ფიროსმანაშვილს ქებით იხსენიებს, როგორც საკუთარი მიმდინარეობის შემქნელს და მემარცხენე ფრთის სიმაგრეს. ეს ამბავი საქართველოში უცნობი მხატვრის შესახებ პარიზიდან მოაქვთ ძმებს ზდანვიჩებს და ქართველი მოწინავე საზოგადოების ერთი პატარა ჯგუფი შემდეგ აკვირდება, რომ ქართველებს ტფილისში ერთი ნიკიერი მხატვარი ჰყოლიათ, რომელსაც საფრანგეთში იცნობენ და სამშობლოში არა.

ამის შემდეგ იძიეს, მონახეს ის ერთი სახლის კობის ქვეშ, სადაც მას დაედვა ბინა. აქ უხვად ეყარა ცარიელი არაყის ბოთლები და მისი საყვარელი ფერადები და შავი ფისტილოები. ამის შემდეგ იცნობს მას ჩვენი მოწინავე საზოგადოების ერთი პატარა ჯგუფი (თორემ სირაჯხანებში დიდი ხანია მას იცნობდენ როგორც „ლოთ მხატვარს“). ვერც ამ ჯგუფმა მოაშორა ფიროსმანა სამიკიტნოებს, რადგანაც მისი მუხა იქით უხმობდა.—და მართლაც მთელი მისი შემოქმედებანი სამიკიტნოებში იყო დაგროვილი (დღესაც ბევრია).

917 თუ 18 წლის შემდეგ ფიროსმანა არვის უნახავს და დღესაც არ იცის მისი ასავალდასავალი მან, ვისაც ფიროსმანა აინტერესებს.

ასე სფინქსივით გამოუცნობელია ჩვენთვის მისი მოვლენა და მისი ყოფა. ვინ იცის ამ გზებზე ჩვენში რამდენი ფიროსმანები იღუპებიან.

შემოქმედება ფიროსმანასი არის წმინდა ხალხური და ქართული ხასიათის, როგორც სიუჟეტები, აგრეთვე ფერადები.

იგი, როგორც ნიკიერი ხალხური პოეტი, მოხდენილი ფოკუსებით და ფერადებით მეტყველებს. პრიმიტიულია მისი შემოქმედება, როგორც ზოგიერთები უსაყვედურებენ მას,—მის სურათებში არა ჩანს ანატომია. ხშირად ირღვევა პროპორციაც, მაგრამ აქ პრიმიტივობა გენიალობის ორდენს ვერ წაართმევს ფიროსმანას.

ჩვენ ვიცნობთ პრიმიტივისტ ხელოვნებასაც, დაწყებული ძველი ეგვიპტიდან გათავებული საფრანგეთის ექსპრესიონისტებამდის—მართალია, პრიმიტიულია ფიროსმანას შემოქმედებაც, ხშირად თვითეული ტიპი უშნო და უღამაზოა, მაგრამ მთლიანი სურათი იმდენად ჯადოსნური მიზიდველობით არის შექმნილი, რომ ძალაუნებურათ წაგართმევს ეს მუნჯი საგანი მხედველობას, თვალს არასოდეს არ მოწყინდება და არ იღლება მისი ფერადებისა და სცენების ცქერით.

აი აქ არის გენიალობა ფიროსმანასი, რომ მისი სურათები მუდამ რალაცა მიზიდველ ჯადოთი ეთილისმება მაცქერალის პსიხიკას. ხშირათ ფიროსმანას სურათებში არ არის რეალურ მოვლენათა ზომიერება, ხშირათ ისეთ რამეებსა ხატავს, რაც სინამდვილეში შეუძლებელია, მაგრამ ადამიანის წარმოდგენაში კი შესაძლებელია.

გიგლიძე რაფია

კ. გ. ხომალდი 1921 წლ. დეკემბერი. წიგნი პირველი. ჟურნალი იხსნება ს. აბაშელის „ზორეული ნაპირით“. ლექსში ფოლადის წკრიალი ისმის. სახეები ტროპიული ყვავილებივით ყელმოღვრებულნი. რითები ახალზე უახლესი. ამ სტრიქონებს მართლადაც სილბო აქვს ნაქსოვისა და სიმტკიცე ნაქედისა. გარდაიცვალა ძველი ზღაპარი და ანგელოზივით ძირს დაიხრება ოცნება, სულის ნაზი მზღებელი და დამშვიდებულ გულში იღვრება მოგონებათა ნელსაცხებელი. პოეტი აქ თავის ნაზ მზღებლის იდუმალ ჩურჩულში ჰპოულობს ერთგვარ რეზიგნაციას.

მესამე ლექსში ახალი ელემენტი შემოჭრილა. მისტიურ რელიგიური,—ეს ელემენტი უჩვევია აბაშელის პოეზიისათვის. პოეზია მოგონებაა სულისა ღვთისაბიერი ყოფნის „ამ დროს ეკუთვნის კურთხევა ჩემი და მოგონება უძვირფასესი“.

ლექსი მეოთხე. პოეტი გრძნობს თავის სულში მიმომავალს ვიღაც უცნობს. სული ერთ მთლიან და შემარბივებელ რეზიგნაციით დაოკებული, შორს მიჰყავს ისევ „ბედის საშიშ ქარებს“. მაგრამ არ არის, კარი, უნდა დაიწვას საკანი ძველი. და მოვარდება მზის ნიაღვარი და გარდარეცხა ათასი წელი“.

ო, რა ჩქარია მწველი და მკაცრი დროთა საზღვარზე შემოღამება... .

სული პოეტისა ისევ ახალ რეზიგნაციას პოულობს. სული პოეტისა ცეცხლზე და დროზე უძლიერესი და ფოლადზე უმკვიდრესი ისევ ახალ გათენებას ეტრფის და მისი სული რექვიუმს მოუთხრობს ძველ ქვეყანას. აქ ძლიერი შეგნებაა ძველი, სამყაროს დაღუპვისა. პოეტს ცალი ფეხი ამ ძველ სამყაროში აქვს და მას არ შეუძლია უნაღვლეად გამოეთხოვოს ამ ძველ სამყაროს და იღეწება ბორკილთან ერთად წარსულ დიდების თეთრი სვეტები. ასე გრძნობს ს. აბაშელი მსოფლიო მეტომორფოზას. ასე გრძნობს მოგსანი კოსმიურობისა.

მაგრამ სხვა ცეცხლიც სწვავს მის სულს.

მის ბაგეზე დაჰფარფატებს „ერის ნაღველის ორი სახელი. „კრწანისის ველი და თებერვალი“. ორი დიდი უფსკრული რომელთა გაღმა იწყება ეპოქა ცრემლისა და ბორკილების ლესისა.

ერი, ტანჯვის ჩირადანით განათებული. საქართველო ტანჯვისა და ცეცხლის ელიპსზე, ჟამთა სივრცეში გაქანებული. სად ბრძოლის რაინდებს მიუვალი გზის ახმაურება უყვართ. სადაც სძულთ ნაძირალის სული ნაყიდი და გაყიდული. სად გზას იკაფავს ნათელ სპირალით ახალი ძველთან გადახიდული.

ლექსი ეპიკური გამოხმაურებაა მთელი იმ იმედებისა და ტკივილებისა, რომელნიც გვაღელვებენ ჩვენ როგორც მსოფლიოს და საქართველოს შვილთ. იგი ქეშმარიტად ცივ ბრინჯაოს ჩარჩოა. აბაშელი ერთი უძლიერესი წარმომადგენელთაგანია ფრთიანი ფოლადის ლექსით მეტყველი თაობისა.

მისი ემპედოკლესებური გადასვლა ახალ ეპიურ ვიზიონერობაში ჩვენ სულს ახარებს. მამ უსურვოთ მას ბრწყინვალე მომავალი.

ახალ გზებს ეძებს ახალგაზრდა ვარდოშვილი.

„და მოდის რაზმი ტკბილ მიზნებისკენ გამარჯვებიდან გამარჯვებამდის“. თვალსაჩინო პროგრესს აკეთებს ობოლი მუშა.

ვ. რუხაძე მაინც ბორკილების ლეწვისკენ მოგვიხმობს. იგი არ ლალატობს მებრძოლი თაობის მეთაურის ტრადიციებს.

პოეტი ტუქსიშვილი უნდა მოსცილდეს ხალხური პოეზიის პრიმიტიულ სახეებს. ჩვენში ვაჟა არაა დაფასებული, თორემ ტუქსიშვილი მიხვდებოდა სად თავდება სფერო ხალხური პოეზიისა და სად იწყება გზა ინდივიდუალურ ხელოვნური შემოქმედებისა.

ცნობილი მწერლის ლეო ქიაჩელის მოთხრობა „შეურაცხყოფა“ მისი უკანასკნელი ეპოქის პირველი არაა. ლეო ქიაჩელი რეალისტურ წერის მანერაზე უფრო შორს წავიდა. მისი ახალი გზა არის დარღვევა „რეალური“ რეალობის და ახალი უფრო მკვიდრი და გამძლე რეალობის შექმნა.

კარგ შთაბეჭდილებას სტოვეებს დემნა შენგელაიას „დედოფალა მია“.

რომანტიკა ცისფერ თვალებიანი. ვფიქრობ ნეორომანტიული ქროლვა რომელიც დაიწყო ნ. ლორთქიფანიძით, ქართულს პროზაში, თავის ეტლს აგრძელებს დემნა შენგელაიას მინაქარის სტრიქონებით. იგი ცალი თვალით, ღამეს უტკერის უბეში“ ცალითაც ეთერულ ღმერთის ბრწყინვალეობას უსწორებს თვალს. ენახოთ „ხომალდის“ შემდეგი ნომრები...

საქართველო

სალიტერატურო ხუთშაბათები. სრულიად საქართველოს მწერალთა კავშირის ინიციატივით დაწესდა სალიტერატურო ხუთშაბათები. უკვე შესდგა შემდეგი ხუთშაბათები: 1. კოწია გამსახურდია: სტეფან გეორგე. 2. ლეო ქიაჩელი: ქართული მწერლობის გზები და მიზნები. 3. კოწია გამსახურდია: თომას მანი. 4. აკაკი შანიძე: ქართული კრიპტოგრაფია. ილია ნაკაშიძე: ეროვნული შემოქმედება. 5. კოკი აბაშიძე: ტრადიკული მხარეები ქართული შემოქმედებისა. 6. დ. უხანძე: ნიკო ბარათაშვილი.

ეროვნული სამხატვრო გალერეია. დაარსებულია 1920 წლის 30 მარტის დამფუძნებელ კრების დეკრეტით. მიზანი: ძველი ქართული და ევროპის მხატვრული სურათების შექმნა, მეცნიერულად შესწავლა და მუზეუმის მოწყობა. ამჟამად წელს ამ მიზნისათვის მოეწყობა გამოფენა და მთავრობის მიერ შექმნილ იქნა თვალსაჩინო სურათები, მოხდა აგრეთვე სხვა და სხვა მუზეუმთა კონცეტრაცია.

საბჭოთა ხელისუფლების დროს შექმნილ იქნა რამოდენიმე კოლექცია და გალერეისთან ერთად დაარსდა მხატვრული ბიბლიოთეკა. მოკლე ხანში დასრულდება კლასიფიკაცია სურათებისა, რის შემდეგ გაიმართება გამოფენა.

გალერეას ხელმძღვანელობს დამაარსებელი და ორგანიზატორი დიმიტრი შვეარდნაძე.

აკაკი წერეთლის სახლი. დ. საჩხერის რევეკომის თავმჯდომარეს განუზრახავს აკაკის სახლში, რომელშიაც დაცულია მგოსნის მთელი ქონება, ჩაასახლოს რკინის გზის მუშები. სრულიად საქართველოს მწერალთა კავშირის საბჭომ შუამდგომლობა აღძრა შინაგან საქმეთა კომისარიატის წინაშე დაცულ იქნეს პოეტის ქონება და ბინა, როგორც ქართველი ერის საისტორიო ღირებულება.

აკაკი წერეთლის ანდერძი. აკაკიმ მთელი თვისი ადგილ-მამული უანდერძა ქართველ საზოგადოებას სამეურნეო შკოლის გასახსნელად. ანდერძი დღემდის არ არის სისრულეში მოყვანილი. აკაკის მოურავი კოტე აბდუშელიშვილი ამჟამად მიზნით სწირავს მთელ თავის ქონებას, ოღონდ აკაკის ანდერძი იქნას შესრულებული. სრულიად საქართველოს მწერალთა კავშირის საბჭომ შუამდგომლობა აღძრა განათლების კომისარიატის წინაშე აკაკის ანდერძის სისრულეში მოსაყვანად.

მხატვართა სექციაში. ხელოვანთა მთავარ კომიტეტთან არსებულმა მხატვართა სექციამ დაადგინა ვახსნას სამხატვრო სტუდია.

სურათების გამოფენა. იანვარში გაიმართება მხატვრების მოსე, ირაკლი, გოგა და ნინო თოიძეების სურათების გამოფენა. გამოფენილი იქნება ამ ზაფხულს გურიამი ნამუშევარი და უკანასკნელი ნახატები. „ქიმერიონი“. მწერალთა კავშირის საბჭოსაგან იჯარით აიღეს „ქიმერიონი“ ტიციან ტაბიძემ და ნ. მიწიშვილმა.

უცხოეთი

ნობელის პრემია. უკანასკნელი ნობელის პრემია, როგორც ფრანგული გაზეთები იუწყებიან, მიუღია საფრანგეთის დიდ რომანისტს ანატოლ ფრანსს. ფრანსი ამჟამად 77 წლისაა.

პლატონიური აკადემია დარმშტატში. ცნობილმა ახალგაზდა გერმანელმა ფილოსოფოსმა გრაფ ჰერმან ფონ კაიზერლინგმა, რომელმაც 1918-19 წლებში გამოაქვეყნა თავისი შესანიშნავი თხზულებანი „ფილოსოფია ვითარცა ხელოვნება“ და „სამეზავრო დღიური ფილოსოფოსისა“ დააარსა დარმშტატში პლატონიური აკადემია. გაიხსნა გასულ სექტემბერში. აკადემიის მოხსენებათა პირველი სერია ასეთი იყო: გრაფ კაიზერლინგი: „რა გვიინდა“ „ჩვენი გზა“, ჩვენი მიზანი. ერვინ რუსსელე: ბუდისტური, დასავლური და ორიფიული მეტამორფოზები. რიჰარდ ვილჰელმ: ჩინური სიბრძნეთა წიგნი: მეტამორფოზები.

რაზინდრანათ ტაგორე ევროპაში. ტაგორე ამ ზაფხულს ეწვია გერმანიას. მან ბერლინის უნივერსიტეტში წაიკითხა ერთი თავისი ახალი პოემა და წარმოსთქვა სიტყვა: „სიკაბუკე“. ტაგორეს დიდი ოვაციები გაუპართა დამსწრე საზოგადოებამ. ბერლინიდან ტაგორე ეწვია გრაფ კაიზერლინგს დარმშტატში.

ბოკაჩიოს ნეშტი. ფლორენციის მახლობლად კერტალდოში ერთ სახლის ფუნდამენტში იპოვნეს იტალიელი მწერლის ბოკაჩიოს ნეშტი. (+ 1395) ასევე სრულიად შემთხვევით აღმოაჩინეს დანტეს ნეშტიც ერთ დროს.

ახალი რომანები. გერმანელმა მწერალმა ქალმა რიკარდა ჰუნზმა, რომელიც ცნობილია თავისი ისტორიული რომანებით, გამოაქვეყნა სერია ახალი რომანებისა: რომის დაცვა და ბრძოლა რომისთვის.

დოსტოევსკის შესახებ. შვეიცარიის გაზეთებში გამოქვეყნდა რუსის მწერლის თედორე დოსტოევსკის ქალიშვილის ლიუბოვ დოსტოევსკის ასულის წერილები, სადაც იგი ამტკიცებს რომ მამა მისი რუსი არ ყოფილა, რომ მათი გვარი ლატვიური მოდგმისაა და არც მას სურს რუსად იქნეს ჩათვლილი, ამიტომაც თავის რუსულ სახელს ლიუბოვს ამიერიდან სცვლის ფრანგულ „ემედ“.

დანტეს გარშემო. სექტემბრის ოცს, იტალიის გაერთიანების დღესასწაულს დაერთო დანტეს დღესასწაული. ამ დღეს მთელი იტალია იგონებდა დანტეს, როგორც მსოფლიო მონარქიის იდეოლოგსა და დიდ ნაციონალურ პოეტს. ამ შემთხვევისთვის იტალიის საფოსტო უწყებამ გამოაქვეყნა სერია დანტეს მარკებისა. ამ მარკებს აწერია S. N. D. A. Società Nazionale Dante Alighieri (დანტე ალიგიერის ნაციონალური საზოგადოება.) ამ მარკების შემოსავალი მოხმარდება დანტეს სახელობის საზოგადოების ფინანსიურად გაძლიერების საქმეს.

გერჰარტ ჰაუპტმანი ვენაში. ვენას ესტუმრა გერმ. მწერალი გერჰარტ ჰაუპტმანი ნოემბრის 12-ს. რესპუბლიკის მთავრობა და ხალხი დიდის ოფაციებით შეეგება მწერალს. იმავ საღამოს ბურვის თეატრში დაიდგა მისი ახალი პიესა „და პიპა ცეკვავს“.

გოეთეს ახალი პოემა. ერთმა გერმანელმა ფილოლოგმა იპოვნა პოემა „იოსები“, რომელსაც გოეთეს აწერენ. პოემა ესთეტიურის თვალსაზრისით არაფერს წარმოადგენს. სპეციალისტები ამტკიცებენ, რომ ეს 16 წლის გოეთეს უნდა დაეწერა. გოეთეს მემკვიდრეებმა უკვე განაცხადეს ამ ნაწერზე თავისი პრეტენზიები, თუმცა ფილოლოგიურ და ლიტერატურულ წრეებში ჯერაც არ დაბოლოებულა ცხარე კამათი ამ პოემის აუტენტიურობის შესახებ.

კარუზოს გარდაცვალება. იტალიანურ გაზეთების ცნობით ნეაპოლში გარდაიცვალა ენრიკო კარუზო

რ ე დ ა კ ტ ო რ ი:

სარედაქციო კოლეგია.

გ ა მ ო მ ც ე მ ე ლ ი:

სრულ. საქართ. მწერალთა კავშირი.